

Nota archeologie

Lommel

Hoevenstraat

DEEL I: verslag van het proefsleuvenonderzoek

Projectcode: 2022E332

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., JANSSEN, J, 2022, Lommel, Hoevenstraat - nota archeologie, Haast-rapport 2022-50, D/2022/12654/50

Rik van de Konijnenburg - Grauwe Torenwal 6/00/1 - B-3960 Bree (BE) - Mob. 0496 209 018
e-mail: rik.vandekonijnenburg@telenet.be

Projectcode:	2022E332
Naam erkende archeoloog:	Rik van de Konijnenburg
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatiegegevens:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18225
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18225
Kadastergegevens:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18225
Topografische kaart:	zie gegevens archeologienota: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18225
Alle betrokken actoren:	Rik van de Konijnenburg (erkend archeoloog), Joan Janssen (archeoloog)
Betrokken personen buiten het project:	/
Contact:	Rik.vandekonijnenburg@telenet.be , 0496 209 018

© 2022 HAAST bvba, Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree

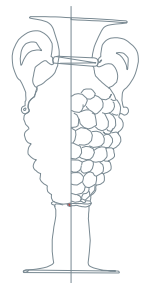
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2022/12654/50

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: panoramisch zicht op het oostelijke en westelijke terrein na aanleg van de proefsleuven

0. INHOUDSTAFEL

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. WETTELIJK KADER

1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT

1.2.1. Vraagstelling

1.2.2. Randvoorwaarden

1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

1.3.3. Gebruikt materiaal

1.3.4. Motivering eventueel afwijkende methodiek

1.3.5. Inbreng specialisten

1.3.6. Algemene wetenschappelijke advisering

2. ASSESSMENTRAPPORT

2.1. AARDKUNDIGE OPBOUW VAN HET PLANGEBIED

2.2. Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

2.3. BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN PROEFSLEUVENONDERZOEK

2.4. CONFRONTATIE MET HET BUREAUONDERZOEK

2.5. BESLUIT EN SAMENVATTING

3. BIBLIOGRAFIE

3.1. LITERATUUR

3.2. INTERNETBRONNEN

4. LIJST VAN DE AFBEELDINGEN

5. BIJLAGEN

6. FOTOLIJST

7. SPORENLIJST

8. VONDSTENLIJST

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Wettelijk kader

Deze nota is het verslag van het proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd op 2/06/2022 en 25/11/2022 te Lommel, Hoevenstraat, zoals bepaald in de nota archeologie URI:

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18225> . **Kadastrale ligging:** Lommel, 1ste afd sectie C, percelen 766h en 766k. De oppervlakte van het projectgebied bedraagt 3295 m².

Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen opgenomen in het programma van maatregelen toegevoegd aan de nota archeologie:

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18225> (cfrt ook punt 1.3.1)

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

In het programma van maatregelen toegevoegd aan de archeologienota 18225 werden volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?*
- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*
- *Zijn er tekenen van erosie?*
- *In hoeverre is de bodemopbouw intact?*
- *Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?*
- *Zijn er sporen of structuren aanwezig?*
- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*
- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*
- *Komt het projectgebied in aanmerking voor een eventuele archeologische opgraving voorafgaand aan de werken? Wat is de verwachte sporendensiteit?*
- *Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden na uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem in functie van een eventueel vervolgonderzoek?*

1.2.2. Randvoorwaarden

Randvoorwaarden zoals opgenomen in het programma van maatregelen toegevoegd aan nota archeologie 18225:

RANDVOORWAARDEN: *Het terrein dient vrij toegankelijk te zijn en de bomen, met uitzondering van de te behouden bomen, dienen gerooid te worden. De bomen mogen gekapt tot op maaiveld niveau maar niet ontworteld. Het ontwortelen kan immers schade toebrengen aan de oorspronkelijke bodemopbouw en eventueel aanwezige archeologische sporen. Schuttingen en andere constructies dienen afgebroken te worden tot op het maaiveldniveau.*

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

De site werd op 2/06/2022 onderworpen aan een archeologisch proefsleuvenonderzoek. Maar, in tegenstelling tot hetgeen in de randvoorwaarden bepaald werd, waren de bomen en struiken op het oostelijke perceel, perceel C766h, niet gerooid. Er werd beloofd dat het rooien zo snel mogelijk zou gebeuren, maar door allerlei omstandigheden heeft het geduurd tot 22/11/2022 eer het rooien werd

uitgevoerd. Daardoor kon het perceel 766h pas op 25/11/2022 onderzocht worden door de aanleg van nog één proefsleuf, proefsleuf 3.

Ondanks de vertraging kon het onderzoek dus toch uitgevoerd worden conform de bepalingen in het programma van maatregelen van archeologienota ID 18225 door de aanleg van drie proefsleuven, alle drie zuidzuidoost – noordnoordwest georiënteerd.

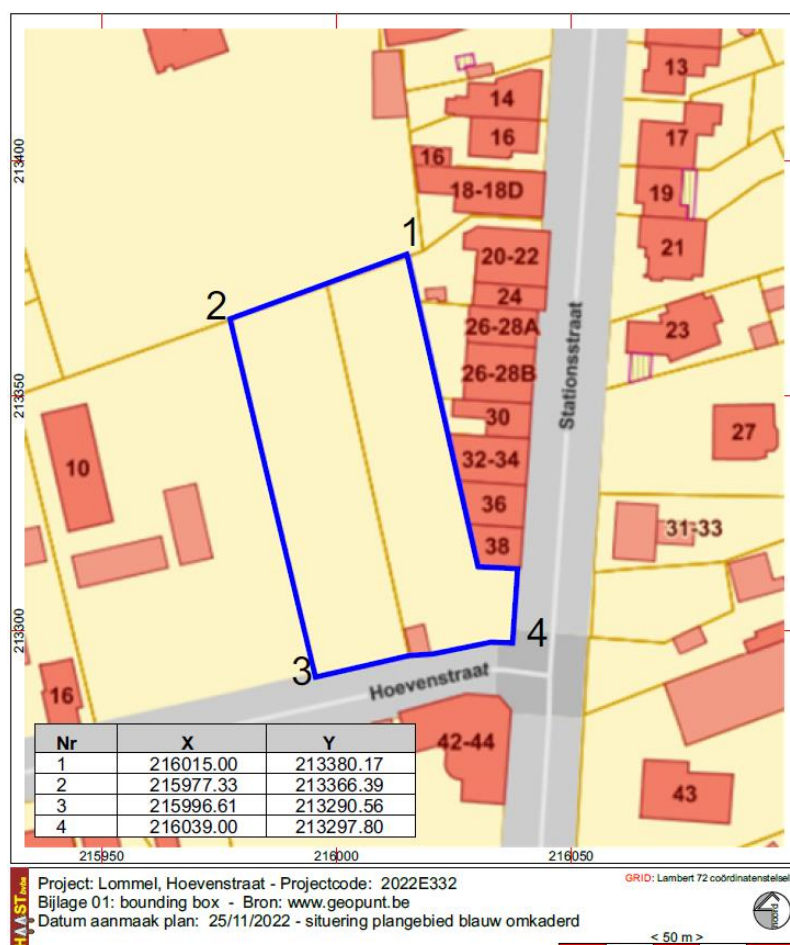

Fig. 1: Bounding Box

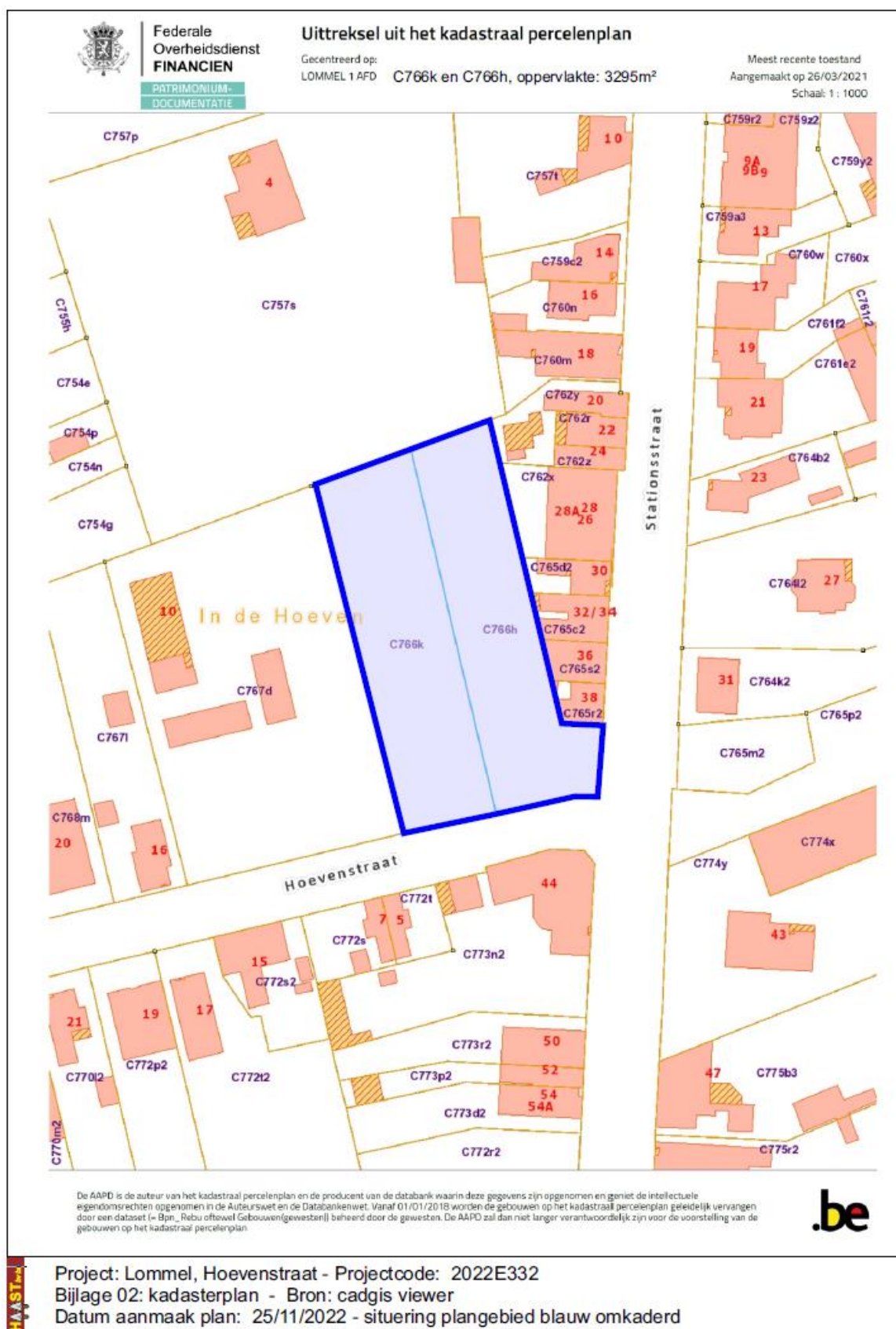

Fig. 2: Kadasterplan

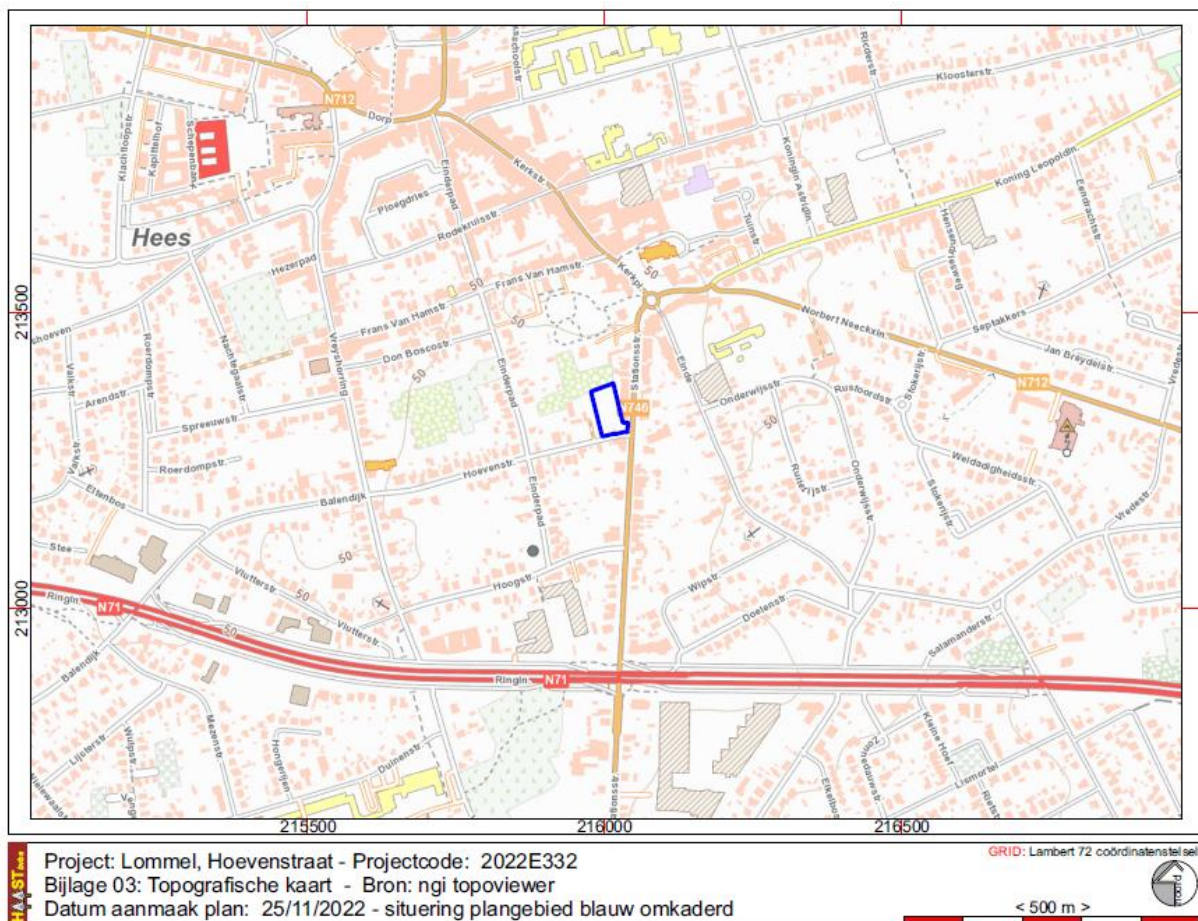

Fig. 3: Topografische situering van het terrein, basis: topografische kaart, bron: ngi topoviewer

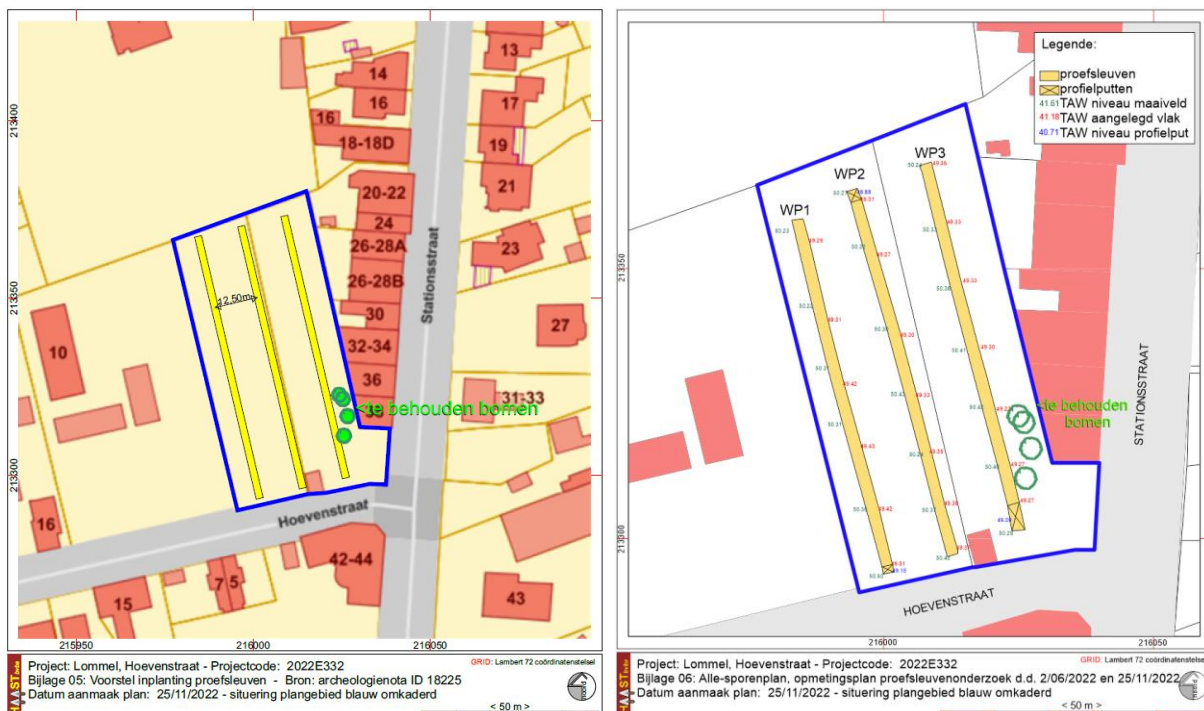

Fig. 4: Voorstel van sleuvenplan zoals opgenomen in nota archeologie 18225 en opmetingsplan van het uitgevoerd proefsleuvenonderzoek.

De aangelegde oppervlaktes:

2022E332	Lommel - Hoevenstraat	gemiddelde TAW-niveau		
proefsleuf	opp m ²	gem. niv. Mv	gem. niv. Av	diepte
1	150	50,32	49,38	0,94
2	157	50,32	49,28	1,04
3	158	50,31	49,30	1,01
totaal aangelegd	465			
opp projectgebied	3295			
% aangelegd	14,11			

Ten opzichte van het feitelijke projectgebied werd 14,11 % van het terrein doormiddel van proefsleuven onderzocht hetgeen ruim voldoet aan de bepaling van minimaal 12,5% te onderzoeken conform de Code van Goede Praktijk voor de Uitvoering van en Rapportering over Archeologisch Vooronderzoek en Archeologische Opgravingen en het Gebruik van Metaaldetectoren, v. 4.0

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd door 1 erkend archeoloog en 1 archeoloog-assistent.

1.3.3. Gebruikt materiaal

De profielputten en proefsleuven werden gegraven met een 21-ton kraan op rupsbanden met een gave graafbak (grondbak) van 2.10 m breed.

De locatie van de proefsleuven, samen met de niveaus van het aangelegde vlak werden ingemeten met een ALTUS APS-NR2 gps-toestel met een afwijking horizontaal van 0,5 tot 1 cm en verticaal van 0,8 tot 1,2 cm.

1.3.4. Motivering eventueel afwijkende methodiek: Cfrt punt 1.3.1.

1.3.5. Inbreng specialisten: niet van toepassing

1.3.6. Algemene wetenschappelijke advisering: Niet van toepassing

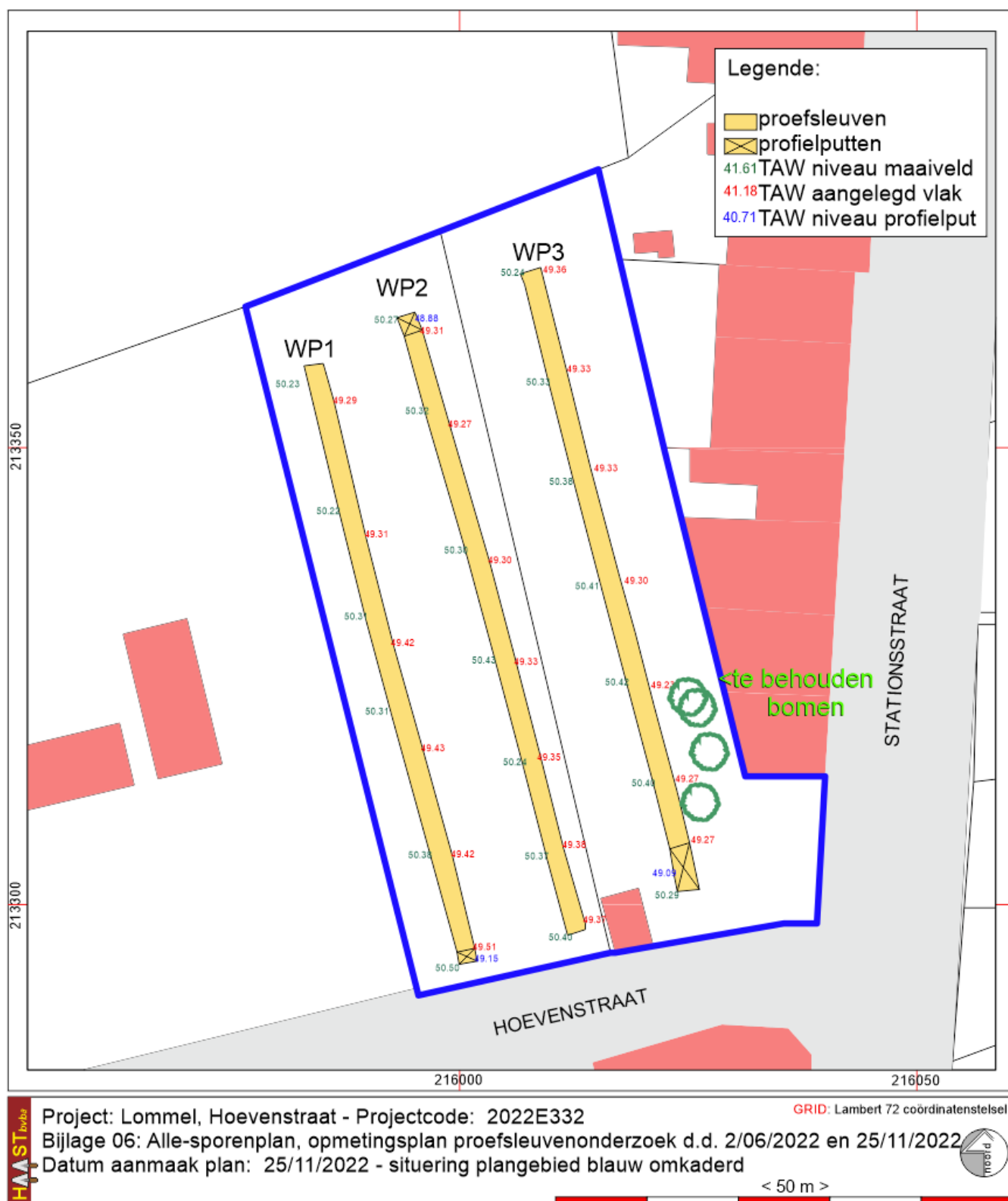

Fig. 5: Alle-sporenplan van het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op 2/06/2022 en 25/11/2022

2. ASSESSMENTRAPPORT

Voor het assessment van het projectgebied wordt verwezen naar archeologienota ID18225 . Aangezien er geen stalen zijn ingezameld tijdens het proefsleuvenonderzoek, is hiervan ook geen assessment opgenomen in dit verslag.

2.1. Aardkundige opbouw van het plangebied

Het terrein is op de bodemkaart van België gekarteerd als een OB-bodem. Bodemtype OB staat voor bebouwd terrein; bodemkartering was niet mogelijk of de bodem was verstoord door antropogene ingrepen, met name bebouwing en verhardingen van het terrein. Ten oosten en ten westen van het projectgebied komen Zam en Abm-bodems voor. Het is aannemelijk dat oorspronkelijk in het projectgebied ook een droge zandbodem aanwezig was (is).

Zbm : droge zandgronden met diepe antropogene humus A horizont

Profiel: Droge plaggenbodem. De bruinachtige humeuze bovenlaag is ten minste 60 cm dik. De bruine plaggenbodems liggen gewoonlijk in bodemassociaties met bruine podzolachtige bodems (. .f) en gedegradeerde grijsbruine podzolachtige bodems (. .c).

Waterhuishouding. Droge gronden met winterwaterstand op max. 90 cm onder het maaiveld. Tijdens de zomer kunnen ze van de droogte lijden.

De bodemkaart opgesteld volgens de WRB-normering geeft hetzelfde beeld als de klassieke bodemkaart. Het projectgebied is gekarteerd als pa-bodem: plaggic anthrosols (plaggenbodems)¹.

Op beide percelen werd een sterk geroerde, opgebrachte toplaag aangetroffen waarin bijmenging van allerlei fijn tot grof bouwafval werd aangetroffen gaande van baksteenfragmenten, cementgruis en cementbrokjes, plasticfolie tot en met restanten van waterdarmen en elektriciteitskabels. Die opgebrachte en geroerde grond heeft een dikte variërend van 50 cm aan de westzijde van het terrein tot 76 cm aan de oostzijde. Soms reikt de opgebrachte en geroerde grond tot in de C-horizont. In de proefsleuven 2 en 3 werden in het aangelegde vlak sporen aangetroffen die eerder doen denken aan sporen van een getande graafbak dan aan spitsporen.

Onder de opgebrachte en geroerde gronden bevindt zich aan de westzijde van het terrein en centraal, in de proefsleuven 1 en 2, een 40 tot 45cm dik (restant) van een Ap-horizont. Die Ap-horizont is donkergrijs, matig humeus en zeer fijn korrelig, zanderig met sporadisch nog bijmenging van baksteenfragmentjes en wortelresten. Het aantreffen van sporen van een graafmachine in de C-

¹ VAN DE KONIJNENBURG, R., (2021), Lommel, Hoevenstraat, verslag van de resultaten van het bureauonderzoek, HAAST-rapport 2021-16, Bree, D/2021/12654/16, p. 15

(<https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/18225>)

horizont in de proefsleuven 2 en 3 laat uitschijnen dat ook de Ap-horizont deels of geheel kan beschouwd worden als geroerde grond.

De Ap sluit direct aan bij de C-horizont, een zeer droge, zeer fijn zandige horizont met, voornamelijk in proefsleuf 2, sporen van ijzeraanrijking.

In proefsleuf 3 bevond zich onder de opgebrachte gronden een grijze horizont, een eerder uitgeloopte B-horizont. Sleuf 3 werd aangelegd op perceel 766h dat tot voor het aanleggen van de sleuf dicht bebost was. In de Opgebrachte grond, in de B-horizont en in de C-horizont werden tal van wortelresten aangetroffen, verminderend evenwel in de diepte. Maar, ook in de B-horizont werden restanten van bouwmaterialen aangetroffen zoals een dakpanfragment met een merkstempel *HAVINNES. De Société Anonyme à Havinnes. Les tuileries d'Havinnes*, was een dakpannenfabriek in het dorp Havinnes, deelgemeente van Tournai (Doornik), die werd opgericht in 1904 en die sloot in 1949². De aflijning van de B-horizont in het vlak in de C-horizont volgde mooi de grens van het beboste gebied. Over de volledige lengte van proefsleuf 3 kon worden vastgesteld dat die B-horizont dieper in het vlak doordrong van west naar oost hetgeen kan verklaard worden door het feit dat aan de westgrens van het perceel 766h enkel struiken stonden terwijl centraal en aan de oostgrens van het perceel bomen stonden en staan. Een viertal bomen dient immers te worden behouden volgens de bouwvergunning.

Algemeen kan gesteld dat de C-horizont, de “moederbodem” bestaat uit zeer fijn zand, eolische afzettingen uit het Quartair, de formatie van Gent. Die formatie van Gent is een formele eenheid die werd gevormd tijdens het Quartair en bestaat voornamelijk uit eolische dekzanden³.

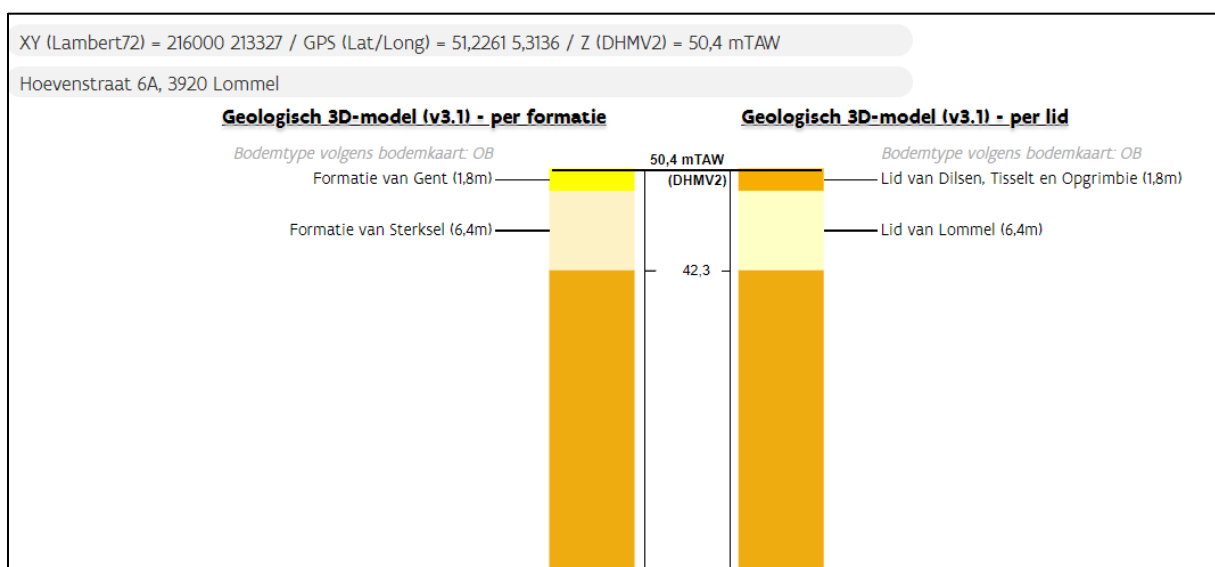

Fig. 6: Virtuele boring centraal op het terrein, bron:

<https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=verkenner>

² <https://www.mot.be/resource/RCB/56801?lang=nl>

³ <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=verkenner>

Dient nog opgemerkt dat op de bodembedekkingskaart, opnamejaar 2018, het grootste deel van perceel 766k, staat ingekleurd als “overig afgedekt” hetgeen al wijst op een verstoorde bovenlaag van het terrein.

Profiel: Profielput, proefsleuf 1 (westelijke terreindeel, zuidzijde)

Locatie: Hoevenstraat - Lommel

N (Y) 213293,97 - E(X) 216000,80 LB72

Hoogte: 50.50 m +TAW Vlakhoogte: 49.15 m +TAW, kolomhoogte: 135 cm

Horizont	Diepte (cm)	Beschrijving
X	0 – 10 cm	Strooisellaag met grassen, zwak humeus, donkergrijs van kleur, zeer droog
X	10-55cm	Opgebrachte, sterk geroerde grond met bijmenging van allerlei fijn tot grof bouwafval werd aangetroffen gaande van baksteenfragmenten, cementgruis en cementbrokjes, plasticfolie tot en met restanten van waterdarmen en elektriciteitskabels. Grijs tot lichtgrijs, sporadisch wortelgangen, zwak humeus, droog, zeer zanderig.
Ap	55 – 100 cm	Donkergrijs tot grijsbruine horizont, matig humeus, sporadisch wortelresten, sporen van bioturbatie aan de basis, zeer fijnkorrelig, zand, sporadisch nog baksteenfragmentjes en fijn bouwafval
C	100 – (135cm)	Geel tot oranjegeel, matig gesorteerd, zwak grindig, fijn zand met sporadisch grindstenen, sporen van ijzeraanrijking, dekzand, Formatie van Wildert / Formatie van Gent – eolische zanden

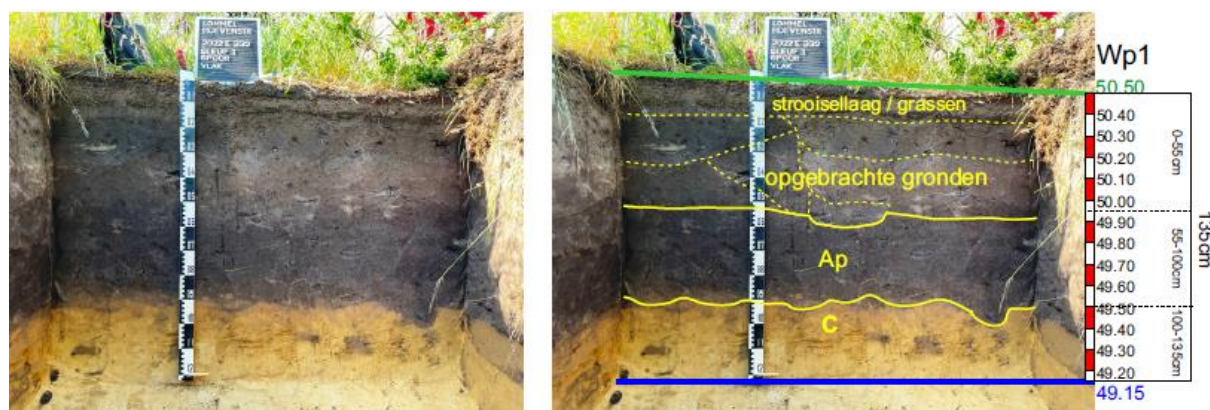

Fig. 7: Profielkolom proefsleuf 1, zuidwestelijke hoek van het projectgebied

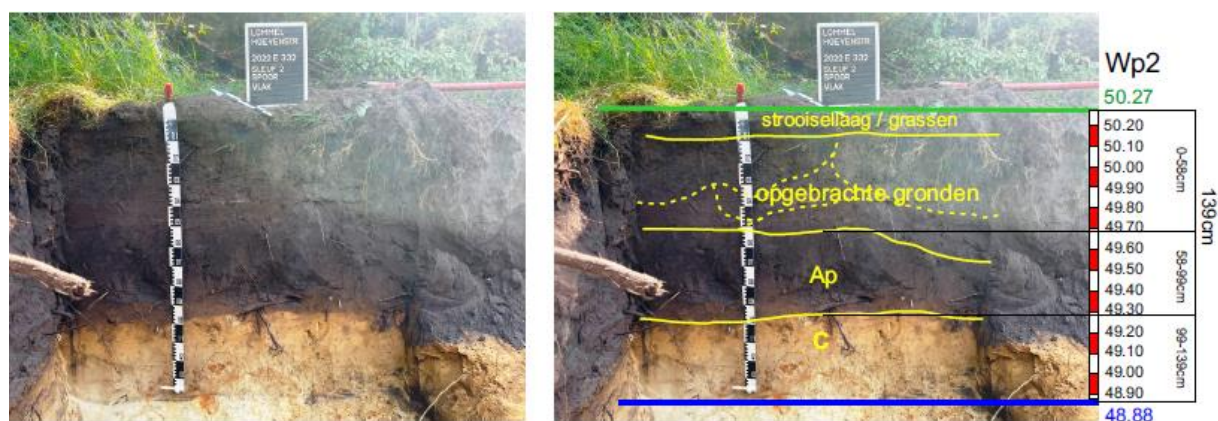

Fig. 8: Profielkolom van proefsleuf 2, centraal noordzijde van het projectgebied

Profiel: Profielput, proefsleuf 3, zuidoostelijke terreindeel

Locatie: Hoevenstraat - Lommel

N (Y) 213303.60 - E(X) 216023.70 LB72

Hoogte: 50.29 m +TAW Vlakhoogte: 49.09 m +TAW, kolomhoogte: 120 cm

Horizont	Diepte (cm)	Beschrijving
X	0 – 76 cm	Opgebrachte, sterk geroerde grond met bijmenging van allerlei fijn tot grof bouwafval werd aangetroffen gaande van baksteenfragmenten, cementgruis en cementbrokjes, plasticfolie tot en met restanten van waterdarmen en elektriciteitskabels. Grijs tot lichtgrijs, sporadisch wortelgangen, zwak humeus, droog, zeer zanderig.
B	76 – 100 cm	Grijze, fijnkorrelige, zandige zeer zwak humeuze B-horizont met redelijk veel wortelresten en sporadisch restanten van bouwafval
C	100 – (120 cm)	Geel tot oranjegeel, matig gesorteerd, zwak grindig, fijn zand met sporadisch grindstenen, sporen van ijzeraanrijking, dekzand, Formatie van Wildert / Formatie van Gent – eolische zanden

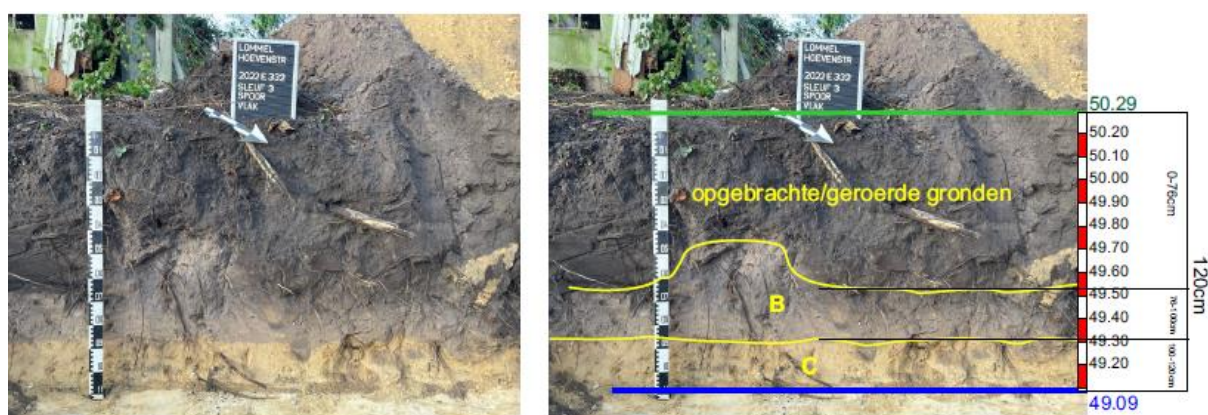

Fig. 9: Profielkolom van proefsleuf 3, zuidoostelijke hoek van het projectgebied

Fig. 10: sporen van een graafmachine in de proefsleuven 2 en 3

Fig. 11: dakpanfragment uit proefsleuf 3, aangetroffen op de grens van de B en de C-horizont, van het merk HAVINNES

Fig. 12: Les Tuileries d'Havannes op een oude postkaart

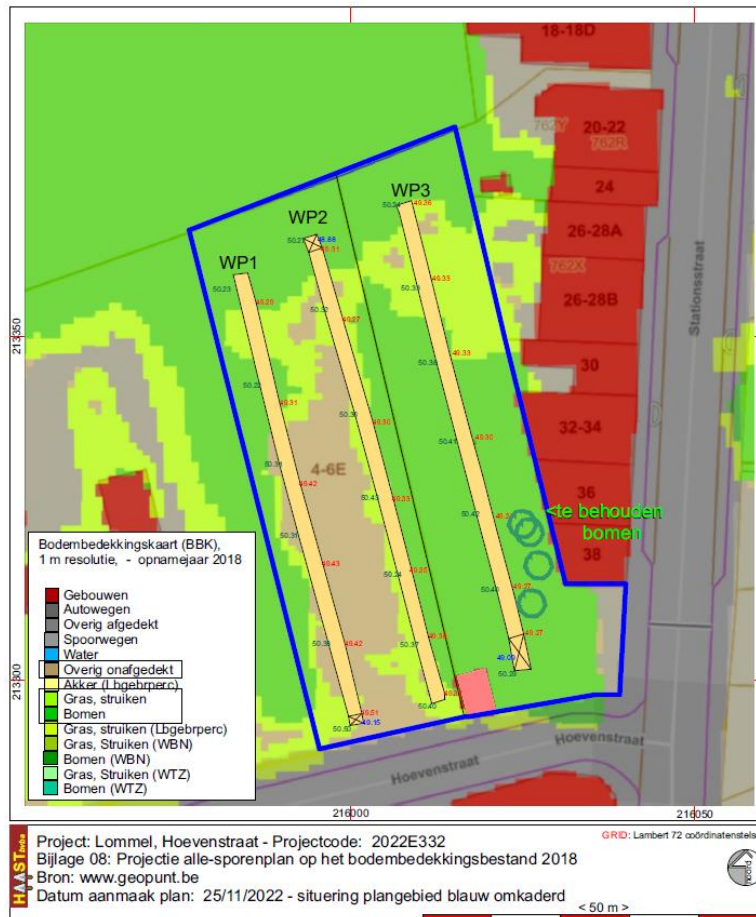

Fig. 13: Projectie van het alle-sporenplan op de bodembedekkingskaart, opnamejaar 2018, bron: www.geopunt.be/kaart

Fig. 14: het dicht beboste perceel 766h, reden voor het uitstellen van de aanleg van proefsleuf 3, zoals aangetroffen in juni 2022, rechts van proefsleuf 2, en gefotografeerd van noord naar zuid.

2.2. Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

Er werden 3 proefsleuven aangelegd noord-zuid georiënteerd zoals voorgesteld in archeologienota 18225. De sleuven lopen parallel aan de perceelscheidingen.

De aangelegde oppervlakte:

2022E332	Lommel - Hoevenstraat	gemiddelde TAW-niveau		
proefsleuf	opp m ²	gem. niv. MV	gem. niv. AV	diepte
1	150	50,32	49,38	0,94
2	157	50,32	49,28	1,04
3	158	50,31	49,30	1,01
totaal aangelegd	465			
opp projectgebied	3295			
% aangelegd	14,11%			

Aangezien er geen enkel spoor met enige archeologische betekenis werd aangetroffen, behoudens de sporen van een graafmachine in de proefsleuven 2 en 3, volstaat ons inzien een fotografische weergave van de verschillende aangelegde proefsleuven. Er werden ook een vondsten aangetroffen in de vorm van artefacten of (fragmenten van) recipiënten in aardewerk of andere materialen. Vondsten- en sporenlijsten konden daardoor niet opgemaakt worden.

Fig. 15: proefsleuf 1 (westelijk terreindeel)

Fig. 16: proefsleuf 2 (centraal terreindeel)

Fig. 17: proefsleuf 3 (oostelijk terreindeel)

Metaaldetectie: de metaaldetectie leverde geen enkel resultaat op; niet in de aangelegde vlakken, niet in de storthopen en niet op het maaiveld. Het terreindeel waar proefsleuf 3 werd aangelegd was bovendien bezaaid met allerlei soorten (huishoudelijk) afval waaronder heel wat drankblikjes, zowel aan de oppervlakte als verzakt in de bodem hetgeen de metaaldetectie deels verstoortte.

2.3. Beantwoording van de onderzoeksvragen met betrekking tot het proefsleuvenonderzoek

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden (programma van maatregelen archeologienota ID 18225:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?

Horizont	Diepte (cm)	Beschrijving (Profielkolom proefsleuf 1
X	0 – 10 cm	Strooisellaag met grassen, zwak humeus, donkergrijs van kleur, zeer droog
X	10-55cm	Opgebrachte, sterk geroerde grond met bijmenging van allerlei fijn tot grof bouwafval werd aangetroffen gaande van baksteenfragmenten, cementgruis en cementbrokjes, plasticfolie tot en met restanten van waterdarmen en elektriciteitskabels. Grijs tot lichtgrijs, sporadisch wortelgangen, zwak humeus, droog, zeer zanderig.
Ap	55 – 100 cm	Donkergrijs tot grijsbruine horizont, matig humeus, sporadisch wortelresten, sporen van bioturbatie aan de basis, zeer fijnkorrelig, zand, sporadisch nog baksteenfragmentjes en fijn bouwafval
C	100 – (135cm)	Geel tot oranjegeel, matig gesorteerd, zwak grindig, fijn zand met sporadisch grindstenen, sporen van ijzeraanrijking, dekzand, Formatie van Wildert / Formatie van Gent – eolische zanden

- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
Er werden sporen aangetroffen die wijzen op doorgravingen van het terrein met een graafmachine. Daardoor is het onzeker in hoeverre de bodemopbouw als intact kan beschouwd worden. De toplaag is duidelijk opgebrachte grond gelet op de verenging van soorten grond, en bijmenging van allerlei bouwafval.
- Zijn er tekenen van erosie?
Er zijn geen duidelijke tekenen van bodemerosie, wel van antropogene ingrepen die de bodemopbouw verstoord hebben.
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
Er is een duidelijke bovenlaag van antropogene aard; een sterk geroerde grond. Gelet op de sporen van een graafmachine in de C-horizont is het niet duidelijk of het geheel van de bodemopbouw dan wel een deel kan beschouwd worden als verstoord en/of verplaatst. Zelfs de Ap-horizont lijkt aangevoerde of tenminste geroerde grond te zijn.
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
Er is geen sprake van begraven bodems. De C-horizont komt overeen met de beschrijving van de quartair-geologische kartering van het terrein: eolische zanden, formatie van Gent.

- *Zijn er sporen of structuren aanwezig?*
De aangetroffen sporen zijn enkel sporen van een graafmachine met een getande graafbak. Er werden geen sporen van structuren aangetroffen.
- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
De sporen van de graafmachine zijn uiteraard antropogeen van aard.
- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
De sporen zouden ook geïnterpreteerd kunnen worden als spitsporen maar de aftekening van de sporen in proefsleuf 3, lineaire dicht naast elkaar gelegen langwerpige sporen wijzen eerder op een getande graafbak dan sporen van spitten met een spade of schop.

Gelet op de aangetroffen sporen of eerder de afwezigheid van sporen met een archeologische betekenis kunnen de volgende vragen niet beantwoord worden.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*
- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*
- *Komt het projectgebied in aanmerking voor een eventuele archeologische opgraving voorafgaand aan de werken? Wat is de verwachte sporendensiteit?*
- *Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden na uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem in functie van een eventueel vervolgonderzoek?*

2.4. Confrontatie met het bureauonderzoek en eerder aansluitend proefsleuvenonderzoek

Besluit uit het verslag van het bureauonderzoek (archeologienota ID 18225):

De bestaande bronnen, historische kaarten, geomorfologische en landschappelijke situering en archeologische bronnen, bevatten weinig of geen aanwijzingen betreffende het archeologisch potentieel van het projectgebied zelf: de archeologische verwachting mag eerder matig tot laag ingeschat worden.

Dit betekent dat naar inschatting van de archeologische verwachtingen de landschappelijke en bodemkundige kenmerken van het projectgebied en haar directe omgeving moeten geëvalueerd worden.

Wat betreft de steentijd: er zijn geen indicaties in de omgeving die als indicatief kunnen beschouwd worden voor aanwezigheid van sporen uit de steentijd binnen het projectgebied aangezien in de omgeving van het projectgebied geen enkele vondstmelding gedaan werd van sporen en/of artefacten uit de steentijd. Het terrein is landschappelijk weliswaar een droog tot zeer droog terrein, maar op redelijk verre afstand van een natuurlijke waterbron. De dichtsbijgelegen waterloop is de Einderloop op ca 500 m ten oosten van het projectgebied. Maar dit is een artificieel gegraven ontwateringssloot. Betekent wel dat de omgeving van die sloot waterrijk moet geweest zijn, maar het projectgebied zelf valt buiten de gradiëntzone die aan dit gebied zou gekoppeld kunnen worden.

Wat betreft de Metaaltijden, Romeinse Tijd en (vroeg) Middeleeuwen: ook voor deze perioden geldt dat het projectgebied op vrij grote afstand tot een waterbron ligt, waardoor de verwachting naar het aantreffen van sporensites eerder matig kan ingeschat worden ondanks de oorspronkelijk droge bodemkundige situering. De kans is groter dat restanten worden aangetroffen die te maken hebben met bewerking van het land zoals sporen van spiekers of een geïsoleerde afvalkuil zoals onder meer het geval was in Oudsbergen, deelgemeente Meeuwen, en Pelt, deelgemeente Overpelt, waar, weliswaar wat betreft Overpelt Bleekveld korter bij een natuurlijke waterbron dan het voorliggend projectgebied, ook sporen werden aangetroffen die eerder te maken hebben met bewerking van het land gedurende de IJzertijd zonder dat er aanwijzingen werden aangetroffen voor een nederzetting⁴. Ook aan de Peerderstraat in Kleine Brogel was de archeologische verwachting laag en toch werden er tal van sporen uit de volle Middeleeuwen aangetroffen die uiteindelijk geleid hebben tot een archeologische opgraving⁵. Helemaal uitsluiten van sporen uit deze periode is op basis van dit bureauonderzoek niet mogelijk maar de kans op het aantreffen van sporen of het potentieel op het aantreffen van sporen lijkt eerder matig tot laag te zijn.

Wat betreft de Late Middeleeuwen, Nieuwe Tijd en later zijn er aanwijzingen op alle historische kaarten dat het projectgebied nog deel uitmaakte van een uitgestrekt heidegebied. De verwachting naar sporen van bewoning uit die perioden wordt ook laag ingeschat al kan ook hier de aanwezigheid van sporen niet uitgesloten worden.

De vondstmeldingen in de centraal archeologische inventaris wijzen niet direct op grote verwachtingen wat betreft het projectgebied.

Het archeologisch potentieel kan derhalve als volgt worden samengevat:

Steentijd: laag

Metaaltijden: matig

Romeinse tijd – vroeg middeleeuwen: matig

Volle middeleeuwen en later: laag

⁴ VAN DE KONIJNENBURG, R. en DONDEYNE, S., (2012) Archeologische opgraving site: Overpelt - Ringlaan / Veldstraat / Bleekveldstraat: eindverslag, HAAST-rapport 2012-08, Bree en VAN DE KONIJNENBURG, R. en JANSSEN, J., 2017, Meeuwen-Gruitrode, Hoogstraat/Kruisstraat), Archeologienota na proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2017-34, Bree, D/2017/12654/34 (<https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/3824>)

⁵ VAN DE KONIJNENBURG, R. en VAN GENECHTEN, B., WIJNEN, J. en JANSSEN, J., 2019, Peer (Kleine Brogel), Peerderstraat 56-62, nota archeologie – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2019-11, Bree, D/2019/12654/11 (<https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/11942>)

Het volledige gebied wordt bedreigd tengevolge van bodemingrepen die gepaard zullen gaan met de bouw van woningen, appartementen en buitenaanleg. Ondanks het feit dat de archeologische verwachting matig tot laag is, is het archeologisch potentieel niet volledig uit te sluiten. Derhalve, en omdat de kans op het aantreffen van een sporensite het grootst is, wordt over het volledige projectgebied een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

Gelet op de resultaten van het proefsleuvenonderzoek kan het gebied beschouwd worden als Gebied Geen Archeologie, een zogenaamde GGA-zone. Het proefsleuvenonderzoek leverde immers geen enkel resultaat op.

Toetsing aan de onderzoekscriteria:

Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

Het terrein heeft een oppervlakte van 3295 m². daarvan werd doormiddel van drie parallelle proefsleuven 14,11% archeologisch onderzocht. Dit beantwoordt ruim aan het door de Code van Goede Praktijk vooropgestelde percentage van 12,5% te onderzoeken om adequate uitspraken te kunnen doen over de archeologische waarde van een projectgebied. De proefsleuven werden verspreid over het terrein aangelegd zodat het volledige terrein kon geëvalueerd worden op archeologische sporen.

Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

Aangezien er geen archeologisch betekenisvolle sporen noch vondsten werden aangetroffen kan het gebied beschouwd worden als Gebied Geen Archeologie. De sporen van groundbewerking zijn (zeer) recent en wijzen op het gebruik van een graafmachine met een getande graafbak waardoor ook de intactheid van de bodemopbouw in vraag gesteld kan worden.

Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van een of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Het gebied lag volgens de historische kaarten, de Frickxkaart uit 1712, de Atlas der Buurtwegen uit 1840 en de Vandermaelenkaart uit de periode 1846-1854 in landbouwgebied met aan de oostgrens een pad dat op de Atlas der Buurtwegen staat aangeduid als *Chemin n° 70*. Ook op recentere topografische kaarten en op alle luchtfoto's tot en met heden blijkt het gebied onbebouwd geweest te zijn⁶. Ruimtelijk kan het gebied derhalve historisch, wat betreft de late Middeleeuwen tot heden, gesitueerd worden in het landbouwareaal dat zich uitstreckte ten zuiden van de kern van de stad Lommel.

2.5. Besluit en samenvatting

Volgend op het bureauonderzoek waarvan de resultaten werden gerapporteerd in archeologienota ID 18225 (<https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/18225>) werd op het terrein aan de Hoevenstraat in Lommel een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd conform het programma van maatregelen toegevoegd aan archeologienota ID 18225. Door omstandigheden diende het onderzoek in twee fasen te worden uitgevoerd. In een eerste fase werden de proefsleuven 1 en 2 aangelegd en in een tweede fase, na het rooien van de bomen en het struikgewas, werd proefsleuf 3 aangelegd. De proefsleuven werden aangelegd zoals opgelegd in het programma van maatregelen bij archeologienota 18225. Behalve sporen van een grondbewerking met een graafmachine werden er geen sporen noch vondsten met enige archeologische betekenis aangetroffen. Het projectgebied bleek archeologisch “steriel” te zijn. Wat betreft de bodemopbouw werd vastgesteld dat de toplaag van de bodemopbouw bestaat uit een sterk geroerde en verstoorde bovenlaag met daaronder (restanten van) een Ap-horizont. Maar door de aanwezigheid van sporen van een graafmachine kan ook die Ap-horizont een verplaatste, aangevoerde en/of geroerde horizont zijn. Onder de Ap werd in het oostelijke deel, het gedeelte onder het struikgewas en de bomen, een B-horizont aangetroffen waarvan de aflijning in de C-horizont mooi de grens van het beboste gebied volgde. Over de volledige lengte van proefsleuf 3 kon worden vastgesteld dat die B-horizont dieper in het vlak doordrong van west naar oost hetgeen kan verklaard worden door het feit dat aan de westgrens van het perceel 766h enkel struiken stonden terwijl centraal en aan de oostgrens van het perceel bomen stonden en staan. Een viertal bomen dient immers te worden behouden volgens de bouwvergunning. Aangezien het proefsleuvenonderzoek geen enkel spoor noch vondsten opleverde met enige archeologische betekenis of indicatie kan het terrein vrij gegeven worden van verder archeologisch onderzoek. Bij gebrek aan sporen en vondsten kan het gebied zelfs beschouwd worden als GGA-zone, Gebied Geen Archeologie.

ADVIES:

Omdat het proefsleuvenonderzoek op het terrein geen enkel archeologisch waardevol spoor of artefact opleverde, kan het projectgebied vrij gegeven worden van verder archeologisch onderzoek en beschouwd worden als Gebied Geen Archeologie.

⁶ Archeologienota ID 18225, punt 4.2 Historische situering, pp. 16-18

Fig. 18: Projectie van het alle-sporenplan op het nieuwbouwplan zoals opgenomen in archeologienota ID 18225

3. Bibliografie

3.1. Literatuur

BAEYENS, L., 1974, Bodemkaart van België, verklarende tekst bij het kaartblad Lommel 32W, Instituut tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek in nijverheid en landbouw – Centrum voor Bodemkartering, Gent.

BOGEMAND, F., 2005. *Legende overzichtskaart Quartairgeologie Vlaanderen*, Brussel: Vrije Universiteit Brussel in opdracht van Vlaamse Overheid Dienst Leefmilieu, Natuur en Energie.

De Geyter, G. 2001. Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest, *Kaartblad 18-10 Maaseik 1:50.000*, Brussel

DONDEYNE, S., VANIERSCHOT, L., LANGOHR, R., VAN RANST, E. en DECKERS, J., 2015, De grote bodemgroepen van Vlaanderen: Kenmerken van de “Reference Soil Groups” volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base, KU Leuven & Universiteit Gent in opdracht van Vlaamse overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen.

VAN RANST, E. en SYS, C., 2000, Eénduidige legende van de digitale bodemkaart van Vlaanderen (schaal 1: 20000). VLM

VAN DE KONIJNENBURG, R., (2021), Lommel, Hoevenstraat, verslag van de resultaten van het bureauonderzoek, HAAST-rapport 2021-16, Bree, D/2021/12654/16 (archeologienota ID 18225)

3.2. Internetbronnen:

www.geopunt.be

www.cartesius.be

[Verkenner \(vlaanderen.be\)](http://Verkenner.vlaanderen.be)

<https://www.mot.be/resource/RCB/56801?lang=nl>

4. Lijst van de afbeeldingen

COVERFOTO: panoramisch zicht op het oostelijke en westelijke terrein na aanleg van de proefsleuven

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadasterplan

Fig. 3: Topografische situering van het terrein, basis: topografische kaart, bron: ngi topoviewer

Fig. 4: Voorstel van sleuvenplan zoals opgenomen in nota archeologie 18225 en opmetingsplan van het uitgevoerd proefsleuvenonderzoek.

Fig. 5: Alle-sporenplan van het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op 2/06/2022 en 25/11/2022

Fig. 6: Virtuele boring centraal op het terrein, bron:

<https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=verkenner>

Fig. 7: Profielkolom proefsleuf 1, zuidwestelijke hoek van het projectgebied

Fig. 8: Profielkolom van proefsleuf 2, centraal noordzijde van het projectgebied

Fig. 9: Profielkolom van proefsleuf 3, zuidoostelijke hoek van het projectgebied

Fig. 10: sporen van een graafmachine in de proefsleuven 2 en 3

Fig. 11: dakpanfragment uit proefsleuf 3, aangetroffen op de grens van de B en de C-horizont, van het merk HAVINNES

Fig. 12: *Les Tuileries d'Havannes* op een oude postkaart

Fig. 13: Projectie van het alle-sporenplan op de bodembedekkingskaart, opnamejaar 2018, bron:

www.geopunt.be/kaart

Fig. 14: het dicht beboste perceel 766h, reden voor het uitstellen van de aanleg van proefsleuf 3, zoals aangetroffen in juni 2022, rechts van proefsleuf 2, en gefotografeerd van noord naar zuid.

Fig. 15: proefsleuf 1 (westelijk terreindeel)

Fig. 16: proefsleuf 2 (centraal terreindeel)

Fig. 17: proefsleuf 3 (oostelijk terreindeel)

Fig. 18: Projectie van het alle-sporenplan op het nieuwbouwplan zoals opgenomen in archeologienota ID 18225

5. Bijlagen

1: Bounding Box

2: Kadasterplan

3: Topografische situering

4: Gegeorefereerd inplantingsplan van de nieuwbouw

5: Voorstel inplanting proefsleuven zoals opgenomen in nota archeologie 18225

6: Opmetingsplan proefsleuvenonderzoek (alle-sporenplan) zoals uitgevoerd op 2/06/2022 en 25/11/2022

7: Aardkundige profielen, profielkolommen proefsleuven 1, 2 en 3

8: Projectie van het alle-sporenplan op de bodembedekkingskaart, opnamejaar 2018

9: Projectie alle-sporenplan op de Atlas der Buurtwegen (1845) (bron: geopunt.be)

10: Projectie alle-sporenplan op de luchtfoto d.d. 2021 (geopunt.be)

11: Projectie van het alle-sporenplan op het bouwplan zoals aangereikt

6. Fotolijst

Gebruikte benamingen:

2022E332 PP1 = projectcode 2022E332 PP1, profielput / profielkolom van proefsleuf 1

2022E332 PS1 = projectcode 2022E332 proefsleuf 1, foto a, foto b, ...

7. Sporenlijst

(niet opgemaakt bij gebrek aan archeologisch betekenisvolle sporen)

8. Vondstenlijst

(niet opgemaakt bij gebrek aan vondsten)

Bijlagen:

1: Bounding Box

2: Kadasterplan

3: Topografische situering

4: Gegeorefereerd inplantingsplan van de nieuwbouw

5: Voorstel inplanting proefsleuven zoals opgenomen in nota archeologie 18225

6: Opmetingsplan proefsleuvenonderzoek (alle-sporenplan) zoals uitgevoerd op 2/06/2022 en 25/11/2022

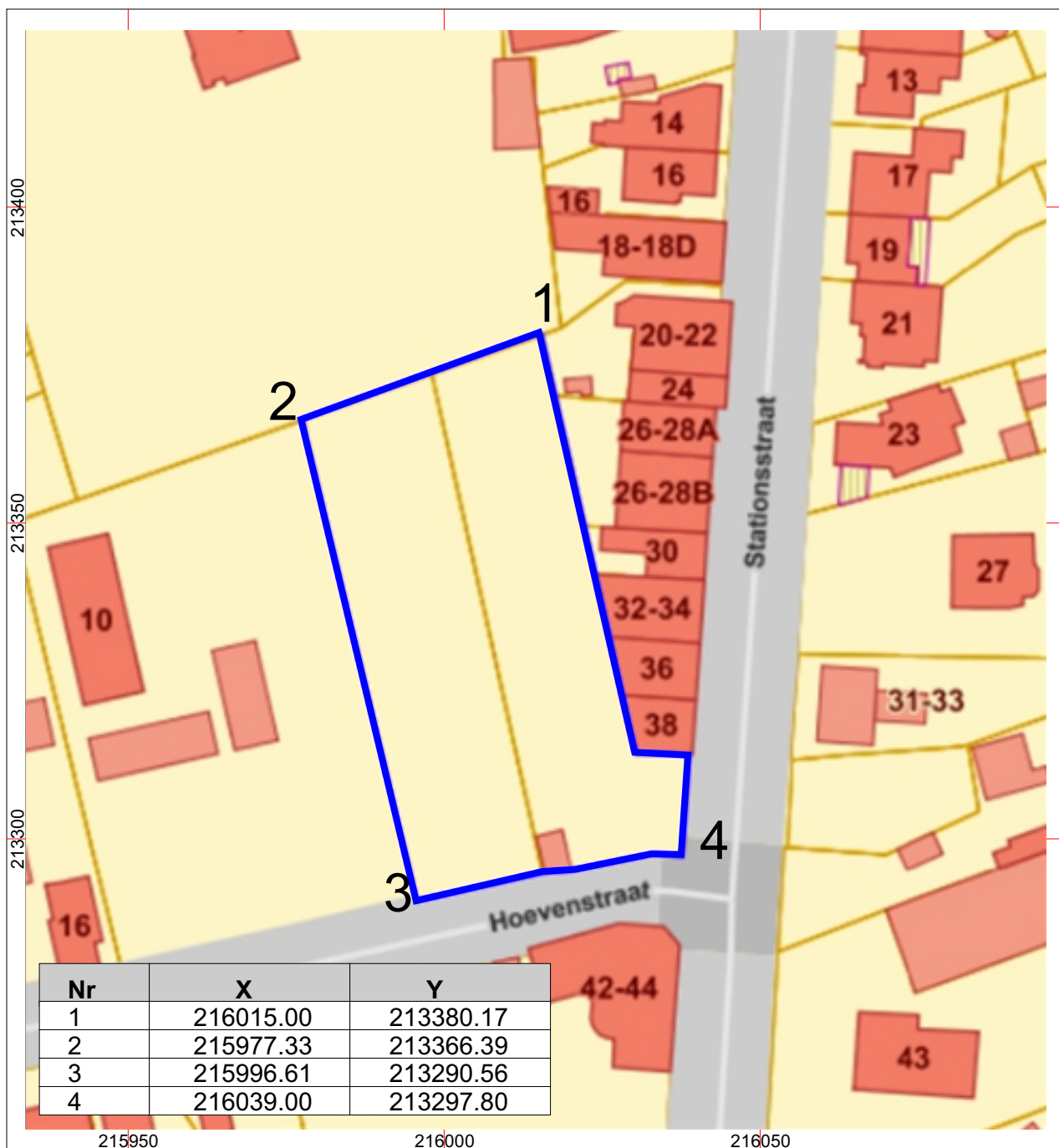
7: Aardkundige profielen, profielkolommen proefsleuven 1, 2 en 3

8: Projectie van het alle-sporenplan op de bodembedekkingskaart, opnamejaar 2018

9: Projectie alle-sporenplan op de Atlas der Buurtwegen (1845) (bron: geopunt.be)

10: Projectie alle-sporenplan op de luchtfoto d.d. 2021 (geopunt.be)

11: Projectie van het alle-sporenplan op het bouwplan zoals aangereikt

Project: Lommel, Hoevenstraat - Projectcode: 2022E332

Bijlage 01: bounding box - Bron: www.geopunt.be

Datum aanmaak plan: 25/11/2022 - situering plangebied blauw omkaderd

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

< 50 m >

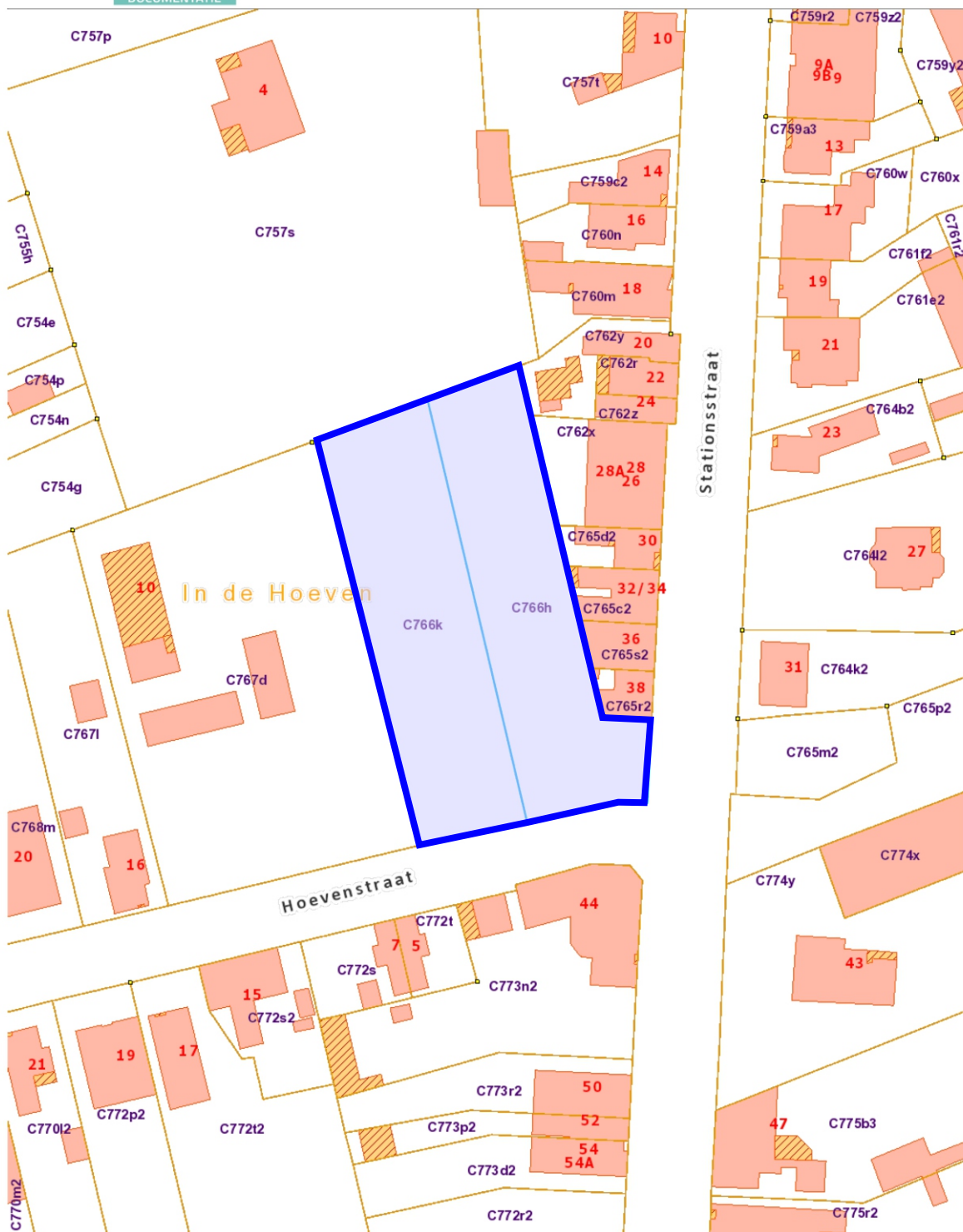
Federale
Overheidsdienst
FINANCIEN

PATRIMONIUM-
DOCUMENTATIE

Uittreksel uit het kadastraal percelenplan

Gecentreerd op:
LOMMEL 1 AFD C766k en C766h, oppervlakte: 3295m²

Meest recente toestand
Aangemaakt op 26/03/2021
Schaal: 1 : 1000

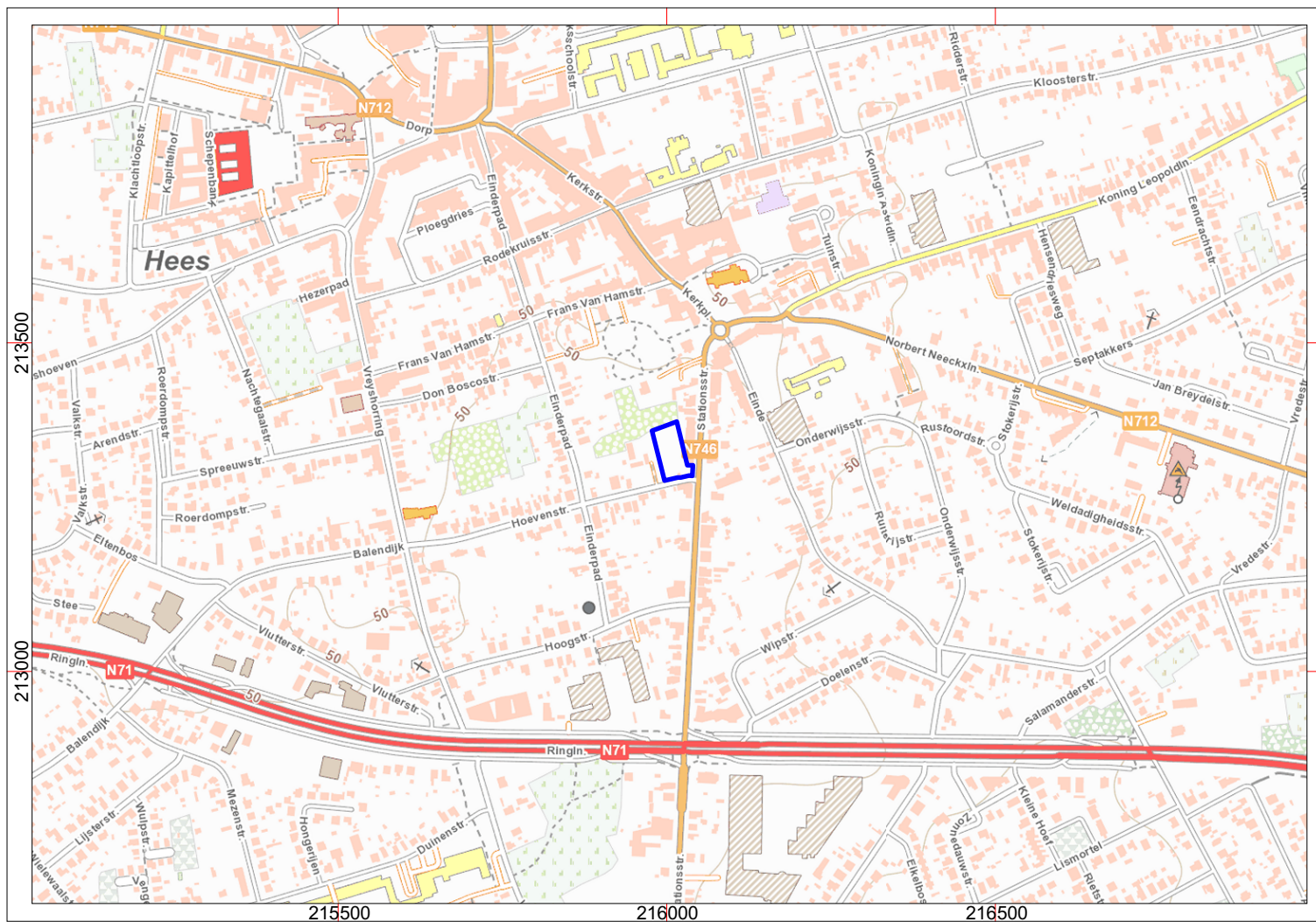
De AAPD is de auteur van het kadastraal percelenplan en de producent van de databank waarin deze gegevens zijn opgenomen en geniet de intellectuele eigendomsrechten opgenomen in de Auteurswet en de Databankenwet. Vanaf 01/01/2018 worden de gebouwen op het kadastraal percelenplan geleidelijk vervangen door een dataset (= Bpn_Rebu oftewel Gebouwen(gewesten)) beheerd door de gewesten. De AAPD zal dan niet langer verantwoordelijk zijn voor de voorstelling van de gebouwen op het kadastraal percelenplan

Project: Lommel, Hoevenstraat - Projectcode: 2022E332

Bijlage 02: kadasterplan - Bron: cadgis viewer

Datum aanmaak plan: 25/11/2022 - situering plangebied blauw omkaderd

HAAST

Project: Lommel, Hoevenstraat - Projectcode: 2022E332
 Bijlage 03: Topografische kaart - Bron: ngi topoviewer
 Datum aanmaak plan: 25/11/2022 - situering plangebied blauw omkaderd

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

< 500 m >

Project: Lommel, Hoevenstraat - Projectcode: 2022E332

Bijlage 04: Gegeorefererd inplantingsplan nieuwbouw - Bron: www.geopunt.be

Datum aanmaak plan: 25/11/2022 - situering plangebied blauw omkaderd

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

< 50 m >

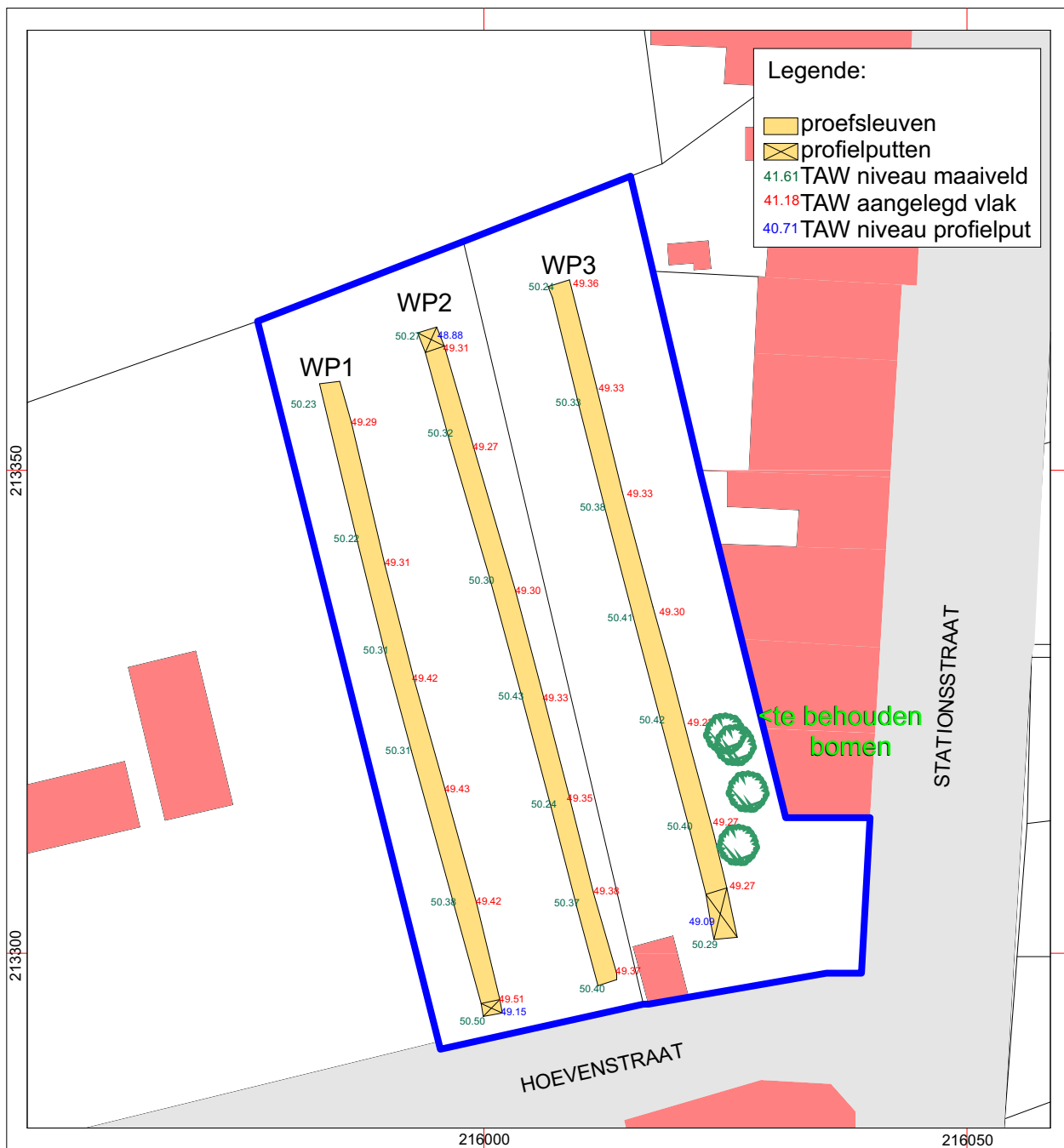
Project: Lommel, Hoevenstraat - Projectcode: 2022E332
 Bijlage 05: Voorstel inplanting proefsleuven - Bron: archeologienota ID 18225
 Datum aanmaak plan: 25/11/2022 - situering plangebied blauw omkaderd

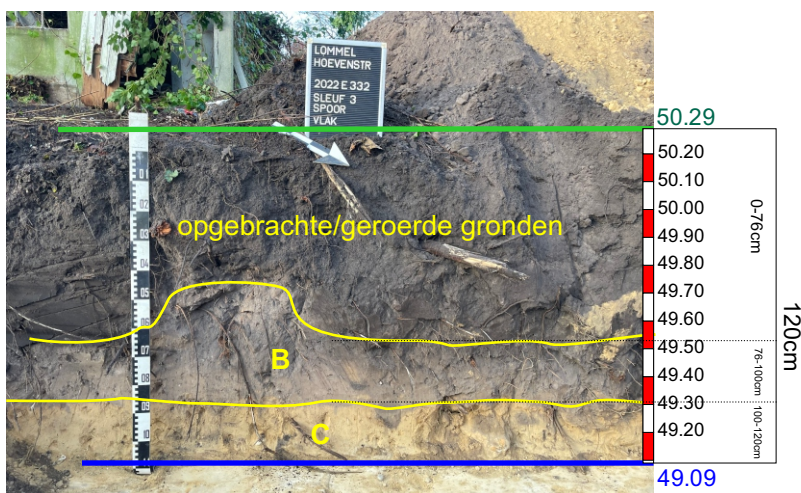
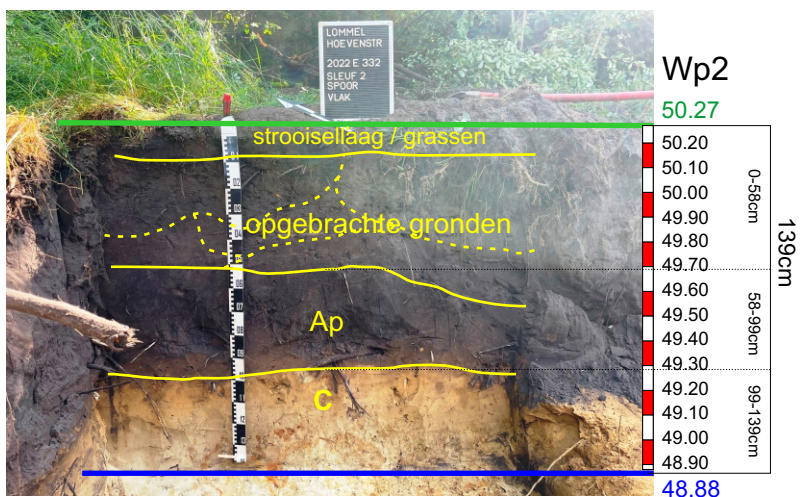
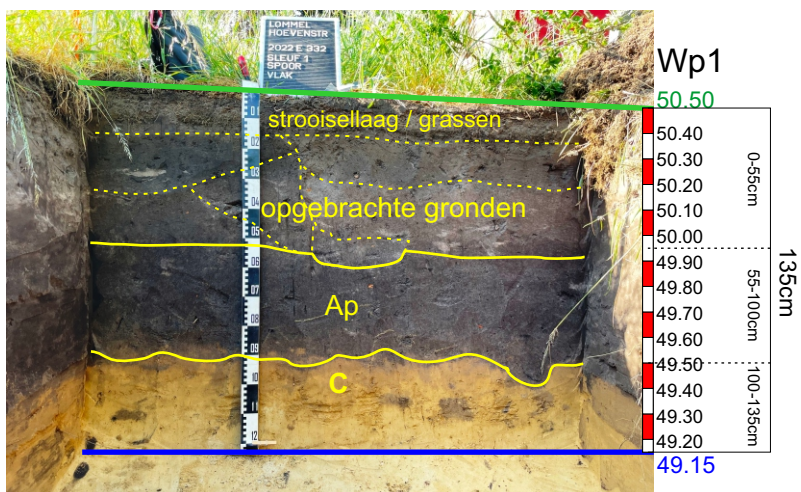
GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

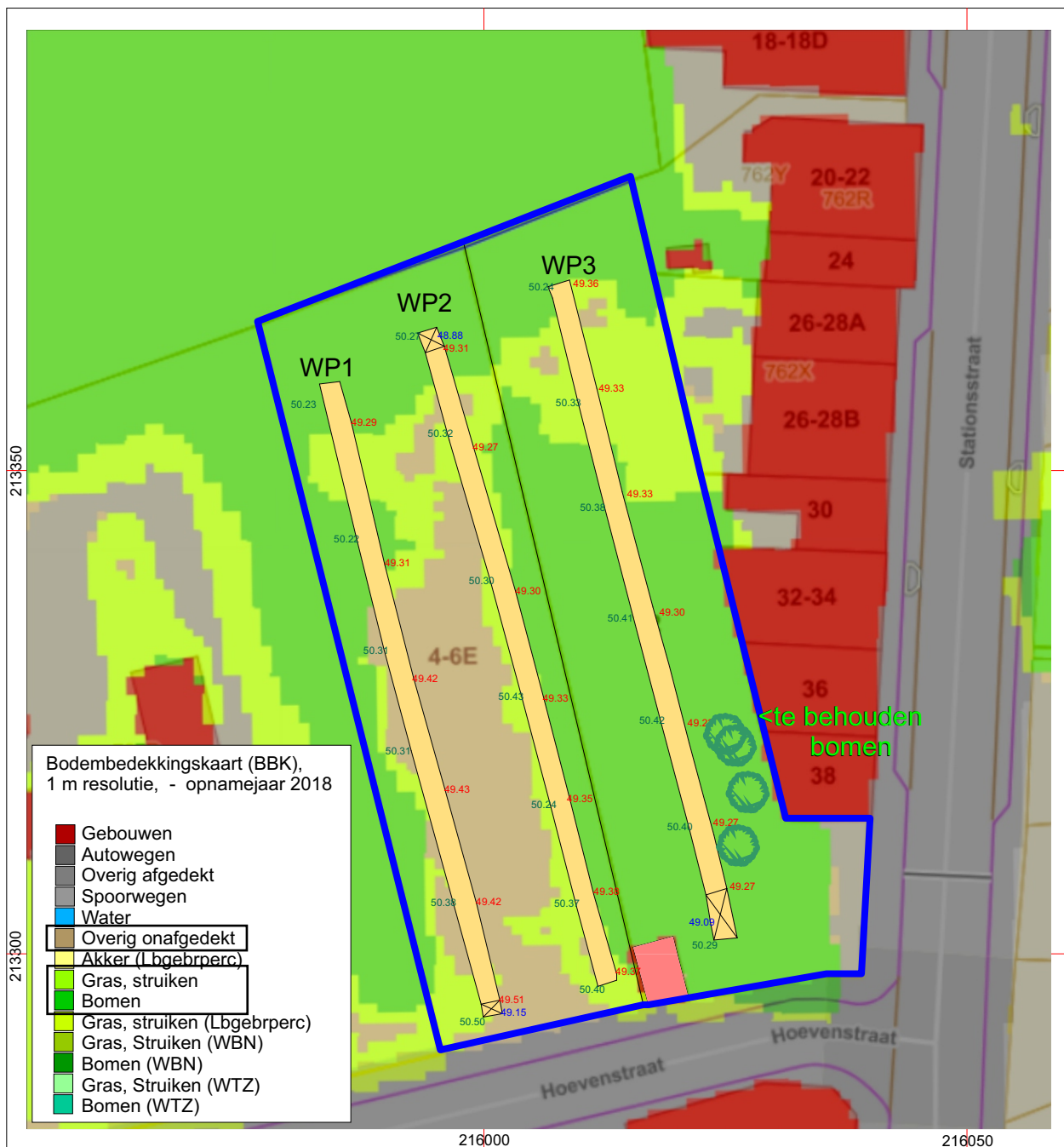
< 50 m >

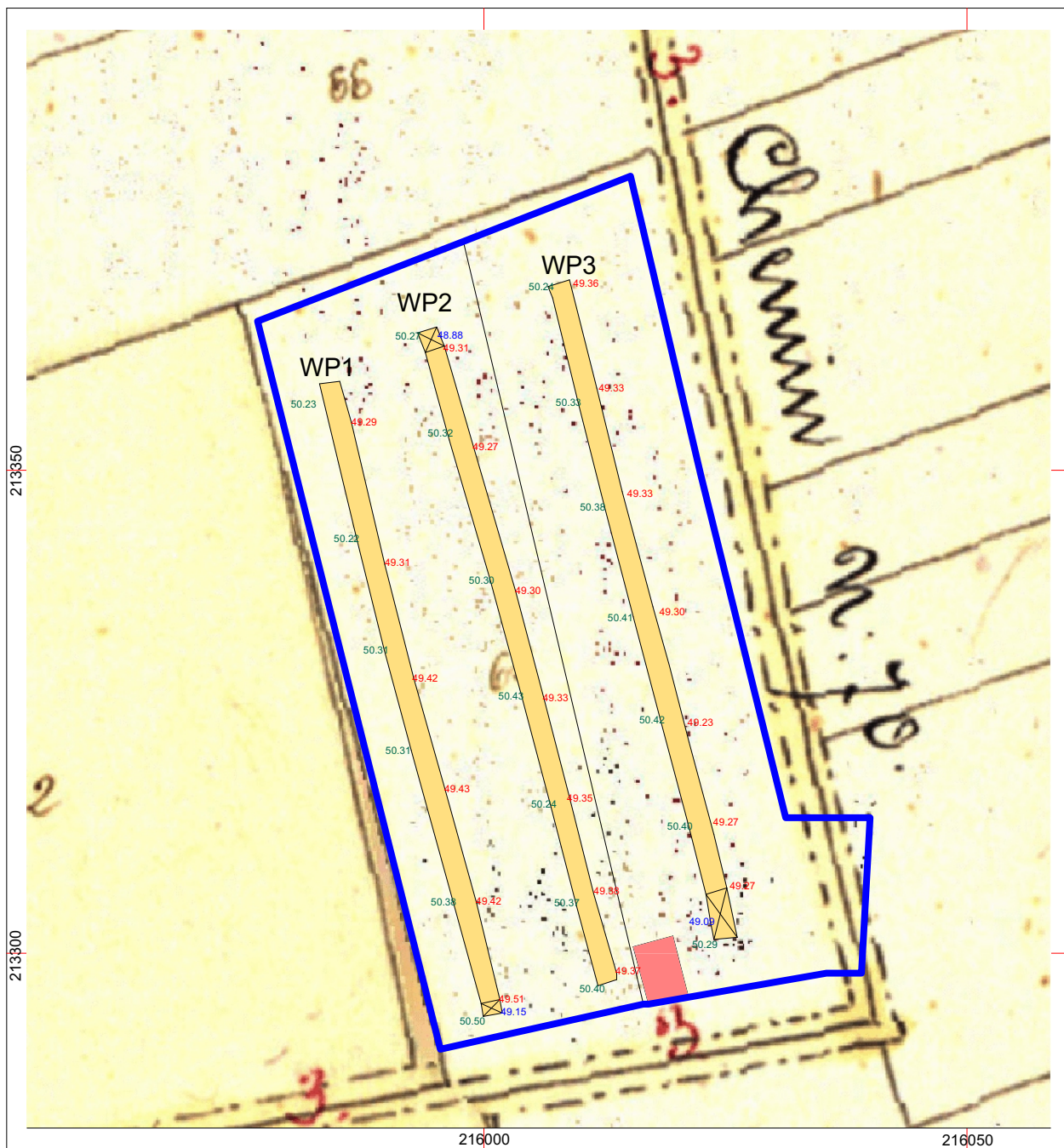

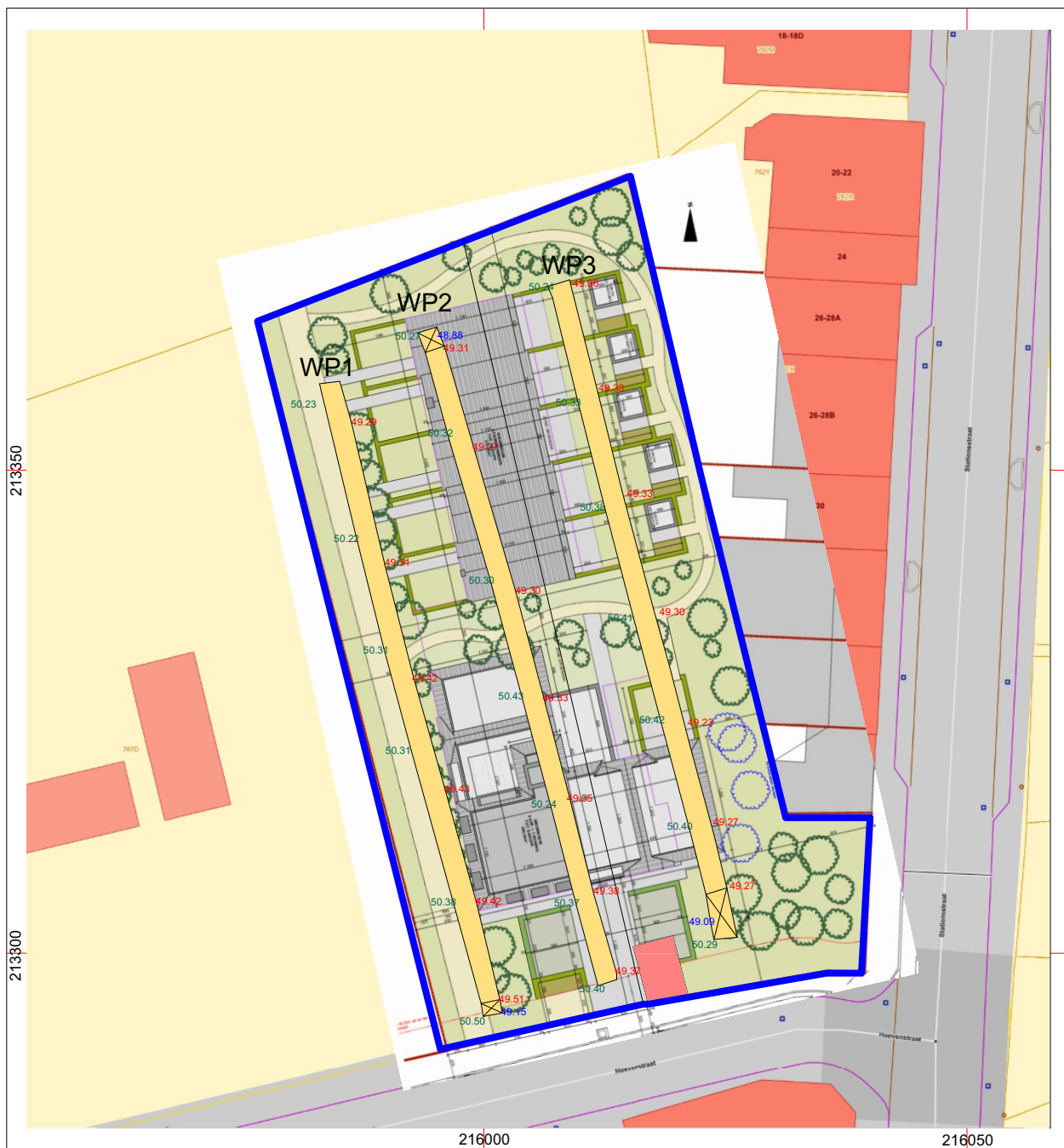

Project: Lommel, Hoevenstraat - Projectcode: 2022E332
 Bijlage 07: Aardkundige profielen, profielkolommen proefsleuven 1 (zuid), 2 (noord) en 3 (zuid)
 Datum aanmaak plan: 25/11/2022 - situering plangebied blauw omkaderd

LOMMEL
Hoevenstraat
Projectcode 2022E332

FOTOLIJST

2022E332 Fotolijst

2022E332 PP1

2022E332 PP2b

2022E332 PP3a

2022E332 PP3b

2022E332 PS1a

2022E332 PS1b

2022E332 PS1c

2022E332 PS1d

2022E332 PS1e

2022E332 PS1f

2022E332 PS1g

2022E332 PS2a

2022E332 PS2b

2022E332 PS2c

2022E332 PS2d

2022E332 PS2e

2022E332 PS2f

2022E332 PS3a

2022E332 PS3b

2022E332 PS3c

2022E332 PS3d

2022E332 PS3e

2022E332 PS3f

2022E332 PS3g

2022E332 PS3h

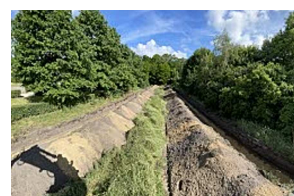
2022E332 PS3i

2022E332 PS3k

2022E332 x-overzicht-a

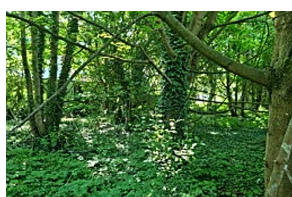
2022E332 x-overzicht-b

2022E332 x-overzicht-c

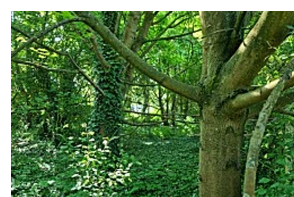
2022E332 x-overzicht-d

2022E332 y-bos-a

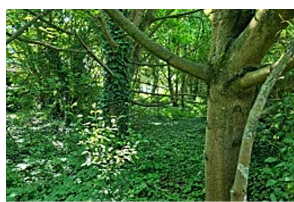
2022E332 y-bos-b

2022E332 y-bos-c

2022E332 y-bos-d

2022E332 y-bos-e

2022E332 y-bos-f

2022E332 y-perc776h-N

2022E332 y-schutting en bos

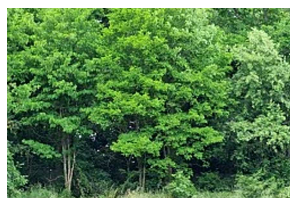
20220603_134721

20220603_134749

20220603_134758

20220603_135504

20220603_135516

20220603_135520